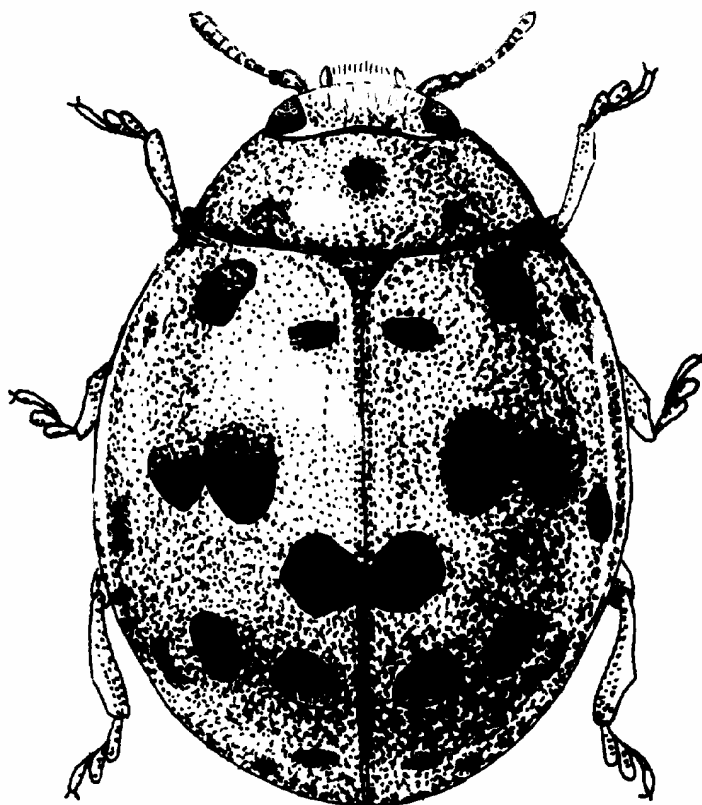

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
44. szám, 2006. december

Tartalom:

Rovarász elődeink — Gyűjtőutak, beszámolók — MRT Hírek
Rövid hírek — Sajtófigyelő, könyvrecenziók

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

Felelős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Jenser Gábor (JG), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SzD), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Balázs Klára (BK) és Szöcs Gábor (SzG).

Szerkesztőség:

BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,

1118, Budapest, Ménesi út. 44.

Telefon: 4826072

drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)

Budapest VIII., Baross utca 13.

www.magyarrovartanitarsag.hu

A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovaran általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovartani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2006)

Elnök: Dr. Mészáros Zoltán

I. alelnök: Dr. Merkl Ottó

II. alelnök: Dr. Szöcs Gábor

Titkár: Rédei Dávid

Szerkesztő: Dr. Merkl Ottó

Pénztáros: Szalóki Dezső

Ellenőr: Simonyi Sándor

Jegyző: Kutasi Csaba

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a BCE Kertészettudományi Karán, az „A” épület A/4 termében (Budapest XI., Ménesi út 44), délután 4 órakor.

Illusztrációk

Címlapon: lucernaböde (*Subcoccinella vigintiquatuorpunctata* L.). (Rajz: **Pataki Ervin**)

Még októberben, büszkén írta Dávid (titkárunk), hogy, "menj csak fel a MRT honlapjára, nézd meg, hány Rovarász Híradó nézhető már az Interneten!". Tényleg már több mint 10 képekkel illusztrált RH szám sorakozott egymás alatt a honlapon. Aztán ez adta az ötletet, hogy mi lenne, ha az összezt megpróbálnánk felrakni? Ezt technikailag megoldani nem a legegyszerűbb dolog, mint később kiderült, elolvasni sem az, hiszen a '80-as évek végén, '90-es évek elején még írógéppel készültek a RH számai, és a fénymásolóval történő sokszorosítás során jelentősen romlott a minőségük. Ennek ellenére élvezetes olvasmány ismét felidézni a az elmúlt 17 év rovarász vonatkozású eseményeit, a rendszerváltás és az azt követő évek lelkesedését. A feltett anyag az eredetnél kényelmesebben olvasható, mivel az A5-ös méretet A4-re nagyítottuk, de tervezzük egy másik formátum elkészítést is, mely révén, ha valaki akarja, tördelt, eredeti nagyságban kinyomtathatja ismét magának a híradót, amennyiben rendelkezik kétoldalasan nyomtató printerrel.

Azért egy kicsit el is szomorítottak ezek a régi számok: mennyi lelkesedés, mennyi hír!

Ennyire lecsökkent volna a közölnivalók száma, vagy csak a „de hova lett a régi lázam”-ot éljük át?

Kívánok mindenkinek kellemes Karácsonyt és egy Boldog Új Évet!

HA

Rovarász elődeink

Hangkép Szent-Ivány Józseffel a Rovartani Társaság újjáéledéséről.

Szent-Ivány József életútját a Rovartani Társaság tagjainak többsége ismeri, ezért arról csak néhány adatot említek. Életrajza részletesebben megtalálható és még beszerezhető a **Rovarvilág CD-n** a többi 1250 rovarász életrajza, 600 rovarfaj ismertetése és fényképe mellett (VIII. ker. Bródy S. u. 14., Fővárosi Oktatástechnológiai Központ). Helyette a régi idők eseményeiről szólok röviden.

A múlt század 30-as évek elején világszerte kialakult gazdasági válság az akkori fiatalokat sem bízta gondtalan élettel. A *Rovartani Lapok*, akkorra mint a *Magyar Rovartani Társaság Közleményei* 1930. évi II. kötete után, pénzügyi okok miatt, nem jelenthettek meg.

1933 szeptemberében a volt múzeumi kutató és az egyetemre nemrég kinevezett tudós Dudich Endre professzor számos első éves tanítványa már határozott zoológus hivatás-tudattal hallgatta előadásait. Jövünk a Természettudományi Múzeumban azonosan indult. Az első évben próbaszolgálatos tisztviselő jelöltek voltunk, majd önkéntes munkaerők, számomra ekkor már havi 50 pengős ösztöndíjjal.

Amikor 1940-ben megkérdeztük az Állattár igazgatóját, Éhik Gyula bácsit, hogy mikor számíthatunk kinevezésre: „kedves kolléga urak, a szűk státus szerint ez bizony nehéz kérdés..., majd ha a kinevezettek közül valaki meghal...” – volt a válasz. E biztatásra a Dudich-tanítványok többsége megélhetés utáni állás iránt volt kénytelen érdeklődni.

Szent-Ivány Józsi viszont, aki már 1936-ban tanári diplomát szerzett, sőt a doktori szigorlatot is letette, még az évben gyakornok lett (én a tanári szakvizsgát és a doktori szigorlatot is 1937 júniusában tettem le).

Józsit végül is csak 1944-ben nevezték ki I. osztályú múzeumi segédőrré, miután 1943-ban a Szegedi egyetemen magántanárrá nyilvánították. Kutató munkája mellett a főigazgatói titkárságot is vezette. A budapesti bombázások előtt a nagylepke gyűjtemény nagy részét, saját költségén, Tihanyba menekítette.

1944 októberi általános mozgósításra azonban a katonasághoz neki is be kellett vonulnia. Csapattestével 1945-ben Nyugatra távozott. Az itthon maradt feleségét, Lakatos miniszterelnök lányát, közben sikerült a kitelepítésből Budapestre, a múzeumba visszahozni, ahol Mária mellett, a Hymenoptera gyűjteményben, az akkor készült Állathatározó I. kiadásának remek rajzanyagával örökítette meg nevét.

Józsi Nyugaton, a háború után, nyelvoktatóként dolgozott. 1950-ben kivándorolt Ausztráliába, ahol először tisztviselő volt, végül is Pápua Új-Guinea fővárosában, Port Moresbyben a Földművelésügyi és Halászati Minisztérium központi laboratóriumának entomológusaként került vissza a zoológus pályára. Ott rendkívül széleskörű növényvédelmi tevékenységet fejtett ki. 100 ezer példányból álló összehasonlító rovargyűjteményt állított fel. 160 tudományos dolgozata jelent meg. Számos külföldi tudományos társaság, szerkesztőbizottság tagja, vezetője volt. Kiváló munkásságát 1985-ben *Member of the Order of Australia* kitüntetéssel ismerték el.

Szent-Ivány József egyébként a Magyar Rovartani Társaságba 1936 őszén lépett be, így ma, velem együtt, 70 éves tag lenne, sajnos 1988-ban Ausztráliában, Adelaide-ben elhunyt. Rovartani Társaságunk 1972-ben tiszteletbeli taggá választotta.

Még megemlítem, hogy a *Fragmenta faunistica* c. rovertani folyóiratot is Szent-Ivány József alapította. Az egykori *Rovartani Lapok*, *Folia Entomologica Hungarica* néven, 1938. évi III. kötetében, 8 évi szünet után, újra megjelent. A különleges körülmények ismertetésére, magnetofon felvételemről, átadom a szót Józsinak. Az 1972. évi Canberrai világkongresszuson készült fénykép segítségével Józsi és felesége legyen ismét közöttünk, s hallgassuk meg az ő beszámolóját...

Dr. Móczár László

(A Szent-Ivány Józseffel a Társaság tiszteletbeli tagjává választásának alkalmából készített beszélgetés szövegét minimális szerkesztéssel adjuk közre.)

„Hálás vagyok a Magyar Rovartani Társaságnak ezért a magas kitüntetésért, amelyben részesített. Élénken emlékszem vissza azokra az időkre, amikor entomológus pályánkat 35–36 évvel ezelőtt elkezdtek a Baross utcában, s amikor megpróbáltuk, és sikerült is, hogy úgymondjam álmából felrázni a haldokló Rovartani Társaságot. Rég volt, ha jól emlékszem, 1937 nyarán vagy kora őszén, amikor néhányan fiatal entomológusok, akik a múzeum Állattárában, az egyetem Állatrendszertani Intézetében s a Földművelésügyi Minisztérium Kísérletügyi Osztályán dolgoztunk, összeültünk egy szombat délután az Állattár könyvtárában, a Baross utcában, s elhatároztuk, hogy újból megindítjuk a Rovartani Társaság folyóiratát, a *Folia entomologica hungaricát*, amelyik évekkkel azelőtt a második kötetel megszűnt.

Nehéz idők voltak akkor. A fiatal egyetemi diplomások nehezen tudtak elhelyezkedni. Voltak közöttünk az úgynevezett „A-dobosok”, akik havi 80 pengőt kaptak; jómagam 27 éves koromban múzeumi gyakornok voltam, havi 162 pengő fizetéssel. Pénztárcánk igen vékony volt, de annál nagyobb volt bennünk a hivatásszeretet, a lelkesedés azért, hogy a magyar rovertant újra életre keltsük, a szunnyadó Rovartani Társaságot álmából felrázzuk. Nagyszerű terveink voltak, de pénzünk nem volt a Társaság pénztárában. Elhatároztuk tehát, hogy ha a föld alól is, de előteremtünk annyi pénzt, hogy egy olcsó vidéki nyomdában kinyomassuk a *Folia entomologica hungarica* következő számát vagy következő kötetét.

Gondolkoznom kell, kik is voltak jelen az Állattár könyvtárában a Rovartani Társaság szempontjából történelminek nevezhető összejöveten. A következő nevekre egész biztosan emlékszem: Szelényi Guszti, Aczél Marci, Székessy Vili, Tóth Laci, Balogh Jancsi, Kaszab Zoli, Móczár Laci, s úgy emlékszem, hogy Fábián Gyuszi, aki akkoriban doktorált, szintén ott volt; úgyszintén Balogh Imre, aki akkor polgári iskolai tanár volt, s évekig a Rovartani Társaság funkcionáriusa, titkára volt.

Amikor arra került a sor, hogy megbeszéljük, honnan is szerezzünk pénzt a folyóirat elindítására, az első kötet nyomdai költségének a fedezésére, az a javaslat merült fel, hogy azok, akiknek a doktorátusa esedékes volt, felajánlják, hogy saját költségükön a *Foliában* nyomtatják ki disszertációjukat. Ez volt az első lépés ahhoz, hogy a *Foliát* újra megindítsuk. Azonban nemcsak a disszertációkat akartuk megjelentetni, hanem más dolgozatokat is. Erre is pénz kellett. Ennek a megbeszélése előtt kissé elkomorodott a társaság, pár pillanatnyi csend volt. Erre, ha jól emlékszem, Szelényi Guszti, aki fizetésben és rangban a legmagasabb fokot képviselte közöttünk, elővette a pénztárcáját és egy százpengős bankjegyet tett ki az asztalra. Ez az én hozzájárulásom a *Foliához* – mondotta Guszti. Ezután egymás után nyíltak ki a pénztárcák, s bár tudom, hogy senkinek sem volt könnyű, mindenki hozzájárult a következő szám nyomdai költségeihez. Akinél nem volt pénz, megígérte, hogy elküldi a pénztárosnak, Fodor Jenő bácsinak, aki évekig a Rovartani Társaság pénztárosa volt. Egyik jelenlevő társunk felajánlotta, hogy megszervezi a taggyűjtést és a tagdíjak begyűjtését.

Év végére annyi pénz gyűlt össze, hogy a jászberényi nyomdában kinyomathattuk a *Folia* gazdagon illusztrált harmadik kötetét, s ennek az első 60 oldalát Móczár Laci disszertációja tette ki. Nyelvtudásomra és a zoológiai tanulmányok előtt Bécsben szerzett gyakorlati irányú diplomámra való tekintettel a választmány engem bízott meg a *Folia* szerkesztésével. Amíg katonai szolgálatra be nem hívtak, öt kötet jelent meg.

Mint minden rovartani egyesületnek szerte a nagyvilágban, úgy a mi társaságunknak is vannak anyagi nehézségei. A harmincas évek lelkes fiatal entomológus gárdájának a példája lebegjen a jövő fiatal magyar entomológusai előtt. Ha jönnek nehezebb idők, amikor a Társaság pénztárában csak nagyon kevés forint lesz, ne csüggedjenek. S amíg a Rovartani Társaság körül csoportosuló, hivatásszeretettől égő fiatal entomológus gárdában a lelkesedést erős akarát kíséri, s az organizációs képességben sem lesz hiba, mindig fog annyi pénz összegyűlni, hogy a *Rovartani közlemények* nívós folyóiratának a következő kötete megjelenhessék. Sok szerencsét kívánok ehhez kedves fiatal kollégáimnak és tagtársaimnak.”

Gyűjtőutak, beszámolók

Gemenci-erdő, Pörböly, fatelep — 2006. július 20.

Talán a legjobb időpontot választottuk ki Magyarország valószínűleg legszebb nagytestű díszbogárfajának, az *Eurythyrea auratanak* a megfigyelésére. Célunk a pörbölyi fatelep volt, ahol minden évben és szinte állandóan hatalmas mennyiségben tárolják és dolgozzák fel a Duna-Dráva Nemzeti Park gemenci tájegységén kitermelt fákat, főleg puhafát: nyár- és fűzféléket, valamint kevesebb keményfát: kőris és tölgyet, ritkán szilt. A telep közel fekszik az erdő széléhez, így a kivágott fák vonzzák az ott élő xilofág rovarokat. Az időjárás nem adott okot aggodalomra: a hajnali 21 fokról délutánra 35 fokig emelkedett a hőmérséklet. A szél elenyészően gyenge volt egész nap, felhőt pedig nem is láttunk.

A telep vezetőjével előre leegyeztetett találkozási pont volt, így a mozgás a munkaterületen az ő személyes engedélyével történhetett.

A ház előtt fél 7-kor indultunk, s mintegy 2 óra alatt Szekszárdra értünk. Itt a fiúk vásároltak enni- és innivalót, majd reggeliztünk is a parkolóban. Ezután továbbindultunk Pörböly felé az 56-os úton. Az alsónyéki leágazás után keleti irányban haladva megálltunk az útszéli fűzbokrokat megvizsgálni.

Azokon nem találtunk mozgást, viszont felkeltette figyelmünket a számos kutyabenge (*Rhamnus frangula*), amelyek az árokban és az árokparton nőttek. Gyanút fogtunk és közelebbi vizsgálódás után kijelenthettük, hogy újabb lelőhelyét találtuk meg az *Oberea pedemontana* nevű ritka cincérnek, melynek ez a tápnövénye. A fertőzöttség igen magasfokú volt, majd minden száron megtaláltuk a kiszóródó rágcsálékot és régi röplyukakat. Béla egy ágacsát le is vágott, melyből talán előjön a tél folyamán a bogár.

Fél 11-re érkeztünk a fatelephez, az autót letéve megkerestem a vezetőt, bejelentkeztünk, majd újabb ital- és ételfogyasztás után munkához láttunk. A telep területén álló nyárfán, melyen korábbi években már találtunk hím példányokat, még nem láttunk mozgást. A farakások felé vettük az irányt, s áthatóan nézegettük a néhol két emelet magasságúra nőtt rakatok metszlapjait. Helyenként fel is kapaszkodtunk a tetejükre, mert azt alulról egyáltalán nem lehetett látni. Az első körben még nem is láttunk bogarat,

később találtunk *Dicerca aeneakat*, Attila pedig begyűjtött két *Aegomorphus clavipest*, amelyeket szintén a nyárfarakások vonzottak ide. Dél tájban találtuk az első példányát állatunknak, nem más, mint Attila volt a szerencsés kiválasztott, aki megtörte a jeget. Két fűtyszó jelezte, hogy olyasmit talált, amit még sohase látott életben. Egy hatalmas, 22 mm-es nőstény volt, csodálatos szivárványszínű szárnyfedőkkel. Hamar ezután talált még egyet, amelynek a szárnyfedői vége sérült volt, talán egy madárral találkozott nemrég. Később én vettem észre

egyet, magasan egy metszlapon, ahogy petézőhelyet keresgélt a tojócsövével. Ordítottam Bélának, hogy szaladjon ide, ha látni akarja a viselkedését, mire ő pár pillanat alatt ott is termett. Felmászva a farakás oldalán kézbe tudta venni a bogarat, mely egy kisebb, de szép piros színezetű nőstény volt.

A meleg elől árnyékba menekülve leheveredtünk a nyárfák alá, remélve, hogy már hímek is rajzanak a lomb körül. De még mindig semmi! Újabb farakás-körök után én az autóhoz mentem a vízért, s közben megláttam az első hímeket, amint rövid repülés után eltűntek valamelyik magasan fekvő ág végén. Délután 2 óra körül próbálkoztunk meg a famászással, előbb én, majd Béla egy másik nyárfára kapaszkodott fel. Én jó 15 méter magasan próbáltam szerencsét, többször is láttam a szintemen repülni bogarat, de sosem szálltak olyan helyre, ahol elértem volna őket a hosszú hálómmal. Ahogy a nap túl volt a delelésen, a hímek egyre hosszabban repültek, mintha már sohasem akarnának leszállni, keringtek a fák körül. Béla feladva a fán való kényelmetlen küzdelmet lemászott, és Attilával odajöttek a fa alá, amin én kapaszkodtam. Ebben a pillanatban fogtam egy példányt, majd röviddel utána még egyet. Ekkor lemásztam és azt javasoltam, nézzük meg újra a rakásokat. Szerintük a mozgás ott elült, de ennek ellenére még két nőstényt talált Attila a rönkökön, pontosabban a másodikat egy, a farakásokat támasztó vastag vasszerkezeten. Ezután én még felmásztam a fán hagyott hálómért, s mozgást éppen nem látva hamar le is jöttem, hogy időben elindulva Béla elérje az este 8 óra körül induló győri vonatát. Fél 6-kor indultunk, s szerencsés úttal háromnegyed 8-kor már a Keleti pályaudvar parkolójában voltunk. Elbúcsúztunk, s Béla Győr felé, mi pedig Zugló felé vettük az irányt.

Kotán Attila, Rahmé Nikola, Szelenczey Béla

Hirdetés

Közgyűjtemények, múzeumok, egyetemek figyelmébe – Eladó egy kb 15 000 példányt számláló meghatározott, palearktikus ormányosalkatú (Curculionoidea) bogárgyűjtemény. Érdeklődni lehet a 06-1-208-3152 telefonon.

Rozner István

MRT hírek

A 2006. november 17-én megtartott választmányi ülésen a Magyar Rovartani Társaság üléseinek esetlegesen új helyszínéről is szó esett, mivel az A1-es terem az egyetem a pénteki előadásokra nem tudja biztosítani. A Rovartani Napok rendezvényei is a második emeleti A4-es teremben zajlottak. A választmány úgy döntött, hogy amíg lehetőség van rá, társaságunk a továbbiakban is a Corvinus

Egyetem Kertészettudományi Karán tartja az üléseit. 2007 januárjában a tervek szerint Magyar Rovartani Társaság a Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztályával közös előadóülést szervez, melyen a Szalkay József Magyar Lepkészetű Egyesület fog bemutatkozni. A Választmányi ülésen a jövő évi Rovarász Kirándulás helyszínéről is szó esett, amely nagy valószínűséggel a Zempléni-hegységben kerülne megrendezésre.

Kutasi Csaba

XXIX. Magyar Rovarászati Napok

Társaságunk 2006. november 17–19. között rendezte meg a XXIX. Magyar Rovarászati Napokat. Pályázatunkra idén is számos, sokszor igen színvonalas pályamunka érkezett, de a bíráló bizottság idén igyekezett kicsit „magasabbra tenni a mércét”, valamint ügyelni arra, hogy csak eddig még be nem adott anyagok nyerjenek díjat. A pályamunkákból rendezett kiállítást november 18-án és 19-én lehetett megtekinteni a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Karának „A” épületében.

Az Almássy téri Szabadidőközpont az idén az újságban és a rádióban is hirdette a vasárnapi rovarbörzét, s minden bizonnyal ennek köszönhető, hogy az eseményre soha nem látott számú érdeklődő érkezett.

A pályázatra benyújtott anyagok a következő díjakban, valamint 4000–12000 Ft értékű jutalomban részesültek:

Dolgozatok

1. díj: Rahmé Nikola – Kotán Attila: Adatok az *Oberea pedemontana* (Cerambycidae) életmódjához és magyarországi előfordulásához. (A szerzők e ritka és védett cincérfaj elterjedésére, életmódjára, fejlődésmenetére vonatkozó többéves vizsgálataikat foglalták össze.)

Oklevél: Rozner István: Adatok Erdély és a Bánság cincér-faunájához. (A szerző saját gyűjtőútjainak anyagát dolgozta fel és adott róla faj- és lelőhelylistát.)

Oklevél: Dr. Medvegy Mihály – Retezár Imre – Pintér Antal – Tallósi Béla – Dr. Gere Géza: Entomological data of two Peruvian expeditions. (A szerzők a két perui expedíciójuk során gyűjtött óriásbogarak (Dynastidae) és számos lepkecsalád fajlistáját állították össze, valamint néhány ökológiai vonatkozású kérdést vizsgáltak.)

Gyűjtemények

2. díj: Nádai László: Palearktikus Dynastinae – 2 doboz.

2. díj: Rozner István: Ausztráliai bogarak – 4 doboz. (Mindkét tagtársunk ismét a jól ismert gyűjteményükből adott be néhány dobozt.)

3. díj: Németh Tamás: Magyarországi gyászbogarak és élőhelyeik. (A tematikus doboz aljára készítője akvarelllel festette fel a hazai gyászbogarak legtipikusabb élőhelyeit, s a doboz megfelelő helyére csoportosítva tűzte be a példányokat.)

Oklevél: Rozner György: Szíriai egyenesszárnyúak és rokonaik – 1 doboz. (Készítője a szíriai expedíciója során gyűjtött, egyelőre meghatározatlan csótányokból, fogólábúakból, bórszárnyúakból, sáskákból és szöcskékből állított össze egy dobozt.)

Oklevél: Dr. Merkl Ottó: A Magyar Természettudományi Múzeum cincérgyűjteményéből – 6 doboz. (A múzeum Bogárgyűjteményének vezetője ismét az általa gondozott gyűjtemény anyagából állított össze egy látványos anyagot.)

Fotók és képzőművészeti alkotások

1. díj: Németh Tamás: Bogarakat ábrázoló alkotások. (Magyarországi álszúk akvarelljei, valamint egy lemezdomborítással készült bogárábrázolás.)

1. díj: Vincze Tamás: Hártáásszárnyú-fotók. (A pályázó különféle hártáásszárnyúak életének egy-egy pillanatát örökítette meg, s sikerült néhány igen ritka állatot is lencsevégre kapnia.)

2. díj: Szabóky Csaba: Magyarországi sodrómolyok illusztrációi. (A szerző készülőben lévő sodrómolyos munkájából mutatott be néhány tudományos igényű illusztrációt.)

3. díj: Dr. Csóka György: Rovarfotók.

3. díj: Németh Tamás: Rovarfotók. (Mindkét pályázó különféle rendeket képviselő rovarok életének egy-egy mozzanatát mutatta be.)

Oklevél: Dr. Medvegy Mihály: Cincérfotók. (A képek a hazai cincérek, köztük néhány ritkaság életébe nyújtottak bepillantást.)

Oklevél: Dr. Patkó Ferenc: Rovarfotók és rajzok. (A pályázat számos rovarfotót, valamint hat darab, egy-egy rovarrend egy jellemző képviselőjét bemutató nagyméretű rajzot tartalmazott.)

Rédei Dávid

Javaslat a Magyar Rovartani Társaság 100 éves jubileumának megünneplésére 2010-ben

Amint az már talán köztudott, Magyarország nyerte el a 9. Európai Rovartani Kongresszus (ECE) rendezési jogát. Ez 2010. augusztus 22–27. közt lesz Budapesten. Az idén Izmirben járt tagtársak, illetve a szervezőbizottság nevében az alábbi javaslatot teszem:

Ünnepeljük meg a Társaság 100 éves jubileumát nemzetközi keretek között, az ECE egyik plenáris, délutáni üléséként. Az ülés témája legyen pl. *Civil szervezetek szerepe a rovartan fejlesztésében*. Hívjuk meg rá hivatalosan (bár nem költségátvállalással) az európai társaságok vezetőit. A bevezető előadás legyen egy történeti összefoglalás a mi társaságunkról.

Erre a szekcióra nyissuk meg a konferenciát minden tagtársunk előtt, így sokan szagolhatnak bele egy nemzetközi konferencia légkörébe, megnézhetik a kiállított poszttereket, információkat gyűjthetnek a vásárban. Így, együttesen, az angol nyelv használata is kevesebb problémát fog okozni. És találkozhatnak egymással az azonos csoporton, azonos témán dolgozó entomológusok.

Két tagtársunk, Vig Károly és Szél Győző vállalkozna a társaság történetének a megírására. Ha ezt (rövidítve) angolul is ki tudnánk adni, azt megkaphatná minden résztvevő.

Ahhoz, hogy ez a kongresszus (és egyben a mi nemzetközi ünneplésünk) kiemelkedő legyen, az alábbiakat kérjük tagtársainktól:

- Aki nemzetközileg dolgozik, hívjon meg ide külföldi résztvevőket! Így a szakmai program is gazdagabb lesz, az ünnep is szebb – és a bevétel is biztonságosabb.
- Aki képes rá, szervezzen tudományos szekciót a kongresszuson. Javaslatával forduljon a Szervező Bizottság valamelyik tagjához!
- Aki képes előteremteni a fedezetét, vegyen részt a kongresszuson! Igaz, a részvételi díj tetemes (várhatóan 350 euró, ami nem drága egy nemzetközi konferencia esetében), de a szállás- és útiköltség bizonyosan kisebb, mintha más országban lenne. És egyre inkább meg kell szoknunk a nemzetközi, az európai közegben való munkálkodást.
- És aki nem fog befizetni, az is készüljön arra, hogy részt vesz majd a mi jubileumunk miatt ünnepi ülésen.

Aki bőrzére, konferenciára megy külföldre, kérjük vigyen magával a kongresszust népszerűsítő szórólappól. Nálam és az Állattárban is található.

Vásárhelyi Tamás

Rövid hírek, beszámolók

Prágai rovarbörze, 2006. október. 7–8. Évek óta tudják a rovarászok – a magyarok is – hogy évente kétszer, márciusban és októberben, a hónap első hétvégéjén Prágában rovarbörzét rendeznek. Ez a börze Közép-Kelet-Európában ebben a műfajban a legnagyobb. A keleti gyűjtők, akik Ázsiában gyűjtenek, többnyire nem mennek (és nem mentek) túl a schengeni határon, anyagukat ide hozták, és ide hozzák. Ez egy nagy börze, szombaton egész nap (10–17 óra között) és vasárnap délelőtt (8–13 óra között) van nyitva. Egy nagy terem meg egy kicsi, hosszú asztalsorokkal, és a sorok között tolong sok rovarász és nem rovarász. Nagy a kínálat, sok a trópusi anyag, főleg a bogár és lepke. Van ezen kívül szinte minden, amit egy rovarász, vagy egy rovargyűjtő kereshet. Tudományos szempontból talán legértékesebbek az ázsiai és a kisázsiai lepkék és bogarak. A komforthoz tartozik egy különterem csapolt sörrel és jóízű virslivel. Egy büfében jó kávé is iható, s aki nem tud meglenni cigaretta nélkül, ott rágyújthat. Én évek óta minden őszi börzére elmegyek, hiszen abból a rovarcsoportból, amelyen Ábrahám Leventével dolgozunk, mindig találhatók érdekes, esetenként újak látszó állatok. Többen, ha meglátnak, felderül az arcuk, és hívnak, ajánlják az ázsiai rablópillétet (*Ascalaphidae*) és hangyalesőket (*Myrmeleonidae*). Így volt ez az idén is. Minden prágai börzén hangzik magyar szó, bár a domináns nyelv a cseh és a szlovák. Biztos, hogy Magyarországon közel sincs annyi magángyűjtemény, mint például Csehországban van.

Mészáros Zoltán

INTERNATIONALE INSEKTENTAGE – INSEKTENBÖRSE PRAG 2007. – TSCHECHISCHE REPUBLIK, Národní dům – ÚKDŽ, Platz Míru, No. 9, Praha 2.

Megközelíthető: az "A" Metróval és a 4, 10, 16, 22, 23 villamossal a "Náměstí Míru" állomásig. A 2007. Évi börzék időpontjai:

2007. III. 3. Szombat 10,00 – 17,00 óra, 2007. III. 4. Vasárnap 8,00 – 13,00 óra

2007. X. 6. Szombat 10,00 – 17,00 óra, 2007. X. 7. Vasárnap 8,00 – 13,00 óra

Szervező: ENTO-TERA, Vladislav Malý & Co., Na hrobcí 1/410, 12800 Praha 2, Tel.: (+420) 224 922 468, 224 918 975, 737 728 312. E-mail: entotera@login.cz, www.entotera.cz.

RI

Egy kiállítás képe. A Néprajzi Múzeumban (1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.) november 19.-ig látható volt egy fotókiállítás, „MTI Fotó – ötven év képei” címmel. A kiállítás a Magyar Távírási Iroda (MTI) közel 13 millió negatívot és 5 millió mintaképet tartalmazó gyűjteményéből készült válogatás. Nagy meglepetésemre – és öröömre – a kiválasztott mintegy 200 kép közül az egyik az 1979. évi első rovarbörzénken készült! A felvételen nagy rovarokat tartalmazó dobozok voltak láthatók, valamint (azt hiszem) négy ember, akiket nem sikerült azonosítanom.

Merkel Ottó

TRADITIONELLE * TRADITIONELLE

**INTERNATIONALE
INSEKTENTAGE-
INSEKTENBÖRSE
PRAG 2007**

**TSCHECHISCHE REPUBLIK
Národní dům - ÚKDŽ
Platz Míru, No. 9, Praha 2**

U-bahn "A" Tram No. 4, 10, 16, 22, 23; Station -Náměstí Míru-

Samstag	3. 3. 2007	10.00 - 17.00 Uhr
Sonntag	4. 3. 2007	8.00 - 13.00 Uhr
Samstag	6. 10. 2007	10.00 - 17.00 Uhr
Sonntag	7. 10. 2007	8.00 - 13.00 Uhr

(Immer erster Samstag und Sonntag im März und Oktober)

i ENTO-TERA, Vladislav Malý & Co.,
Na hrobcí 1/410, 128 00 Praha 2,
 Tel.: (+420) 224 922 468, 224 918 975, 737 728 312
 E-mail: entotera@login.cz, www.entotera.cz

Sajtófigyelő, könyvrecenziók

David Attenborough: A gerinctelenek élete földön, vízben, levegőben. Kossuth Kiadó Zrt., Budapest. ISBN: 9630948834 (Ára kb. 6000 Ft.)

A szerző természetrajzi filmjei a tudományos ismeretterjesztés magasiskolái. Az elmúlt néhány héten (vasárnap kora esténként) futott a Magyar Televízió 1-es csatornáján a szárazföldi gerinctelenekről (leginkább a szárazföldi ízeltlábúakról) szóló sorozata. A sorozathoz kapcsolódó – de annál jóval részletesebb – könyv fejezetei a következők.

1. *A szárazföld meghódítása* – A gerinctelenek több csoportja is szárazföldi életmódra tért, de függetlenségük a víztől eltérő fokú. A törfarkúak csak petézni járnak a szárazföldre, de a puhatestűek vagy a gyűrűsférgék is ragaszkodnak a nedves környezethez. A földtörténeti óidő mohaerdeiben már sokféle ízeltlábú is élt; ősi csoportjaik mai leszármazottai a soklábúak, a skorpiók, az ostorlábúak, az ostorfarkúak vagy az ugróvillások. A víztől való függetlenedés során két csoportjuk hihetetlen változatosságra tett szert: ezek a rovarok és a pókok.

2. *Először a levegőben* – A rovarok az egyedüli gerinctelenek, amelyek aktív repülésre képesek. A fejezet példákat vonultat fel a szitakötők, a kérészek (a magyarországi tiszavirág), a sáskák, a tücskök, a bogarak, a kabócák (az amerikai tizenhétéves kabóca), a lepkék és a legyek köréből. Bemutatja a rovarok fokozatos elszakadását a víztől.

3. *A selyemszövés mesterei* – A selyem rendkívüli tulajdonságokkal bír, szinte utánozhatatlan anyag. A gerinctelenek körében többször és egymástól függetlenül jelent meg, így például a szövő ezerlábúaknál, az ugróvillásoknál, a lepkéknél, a szövőhangyáknál, a fátyolkáknál vagy az új-zélandi világító gombaszúnyogoknál. A selyemszövést azonban igazi tökélyre a pókok fejlesztették.

4. *Bensőséges kapcsolatok* – A növények és az ízeltlábúak kölcsönhatásai sokfélék. A megporzás is igen különböző módon történhet, de ilyen bensőséges kapcsolat a gubacsképzés, vagy az a mutualista kapcsolat, amelyben a hangyák védelmet nyújtanak a fának, a fa pedig lakóhelyet biztosít a hangyáknak. Az ízeltlábúak azonban nem csupán a növényekkel alakítottak ki partneri viszonyt, hanem egymással is. Ilyenek a levéltetveket gondozó hangyák, a mimikri különféle esetei, illetve az élősködés, amely már a gerincesekre is kiterjed (a könyv például jól bemutatja az emberbagócs különleges viselkedését).

5. *Szuperközösségek* – A rovarok a külső vázuk és sajátos légzésük miatt nem nőhetnek túl nagyra. Mégis módot találtak arra, hogy legyőzzék a kicsiségükből adódó hátrányokat. Egyes fajoknál nagyszámú egyed csapatot alkot, összehangolják tevékenységüket, és felosztják egymás között a feladataikat – úgy viselkednek, mintha egy óriási szuperlény lennének. A csótányokból levezethető természetek a bélcsatornájukban élő ostorosok vagy baktériumok segítségével cellulózt emésztenek, vagy a maguk természetete gombát fogyasztják. A társasan élő darazsak ragadozók; két „leágazásuk” közül a méhek a nektárt aknázzák ki, a hangyák (többnyire) maradtak ragadozók, de zsákmányukat a talajon szerzik.

Merkl Ottó

Megjelent a Folia idei kötete. A Folia entomologica hungarica 67. kötete megvásárolható a Magyar Természettudományi Múzeum könyvtárában, amelynek új címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2. (Tehát elköltözött a Baross utca 13. alatti épületből.) A kötet terjedelme 275 oldal, több színes ábrával. Egy koreai útbeszámoló, egy ragadozó atkákról szóló fajlista és a Társasági élet kivételével valamennyi közlemény rovarokról szól. Tájékoztatásul közreadjuk a kötet tartalomjegyzékét.

Csorba, G., Korsós, Z. & Kun, A.: Zoological collectings by the Hungarian Natural History Museum in Korea 145. A report on the collectings of the twenty-third, twenty-fourth and twenty-fifth expeditions 5–9

Kondorosy, E.: New synonyms in Oriental Geocorinae (Heteroptera: Lygaeidae) 11–14

- Koczor, S.: Record of *Forcipata flava* Vidano, 1965 in the Carpathian Basin (Auchenorrhyncha: Cicadellidae) 15–17
- Merkl, O.: New beetle species in the Hungarian fauna (Coleoptera) 19–36
- Szél, Gy.: New ground beetle species in the Hungarian fauna (Coleoptera: Carabidae) 37–54
- Nádai, L.: On some species of *Euonthophagus* Balthasar, 1959 and *Onthophagus* Latreille, 1802 collected in Syria (Coleoptera: Scarabaeidae) 55–61
- György, Z.: Checklist of Hungarian Anthribidae and Urodontidae (Coleoptera) 63–67
- Szabóky, Cs., Kun, A. & Buschmann, F.: Addenda and corrigenda to the Checklist of the Fauna of Hungary, Microlepidoptera 69–83
- Szeőke, K.: Further new moth species in the Hungarian fauna (Microlepidoptera: Gelechiidae, Tortricidae, Pyralidae) 85–88
- Kozlov, M. V. : Identity of two fairy moth species (Lepidoptera: Adelidae) described by J. Szent-Ivány, and other corrections to the “Checklist of the fauna of Hungary” 89–92
- Bálint, Zs., Benedek, B. & Csővári, T.: Contributions to the knowledge of the Macrolepidoptera fauna of Mongolia 93–108
- Nguyen N.-C. & Park, K.-T.: Description of *Stenoloba yenminia tamdaoensis* ssp. n. from Northern Vietnam (Lepidoptera: Noctuidae) 109–113
- Ronkay, L.: New taxa of *Autophila* Hübner, 1823 from Central Asia. Studies on the genus *Autophila*, Hübner, 1823, part VI (Lepidoptera: Noctuidae, Catocalinae) 115–136
- Sáfián, Sz.: The occurrences of *Eriogaster catax* (Linnaeus, 1758) and *Eriogaster lanestris* (Linnaeus, 1758) (Lepidoptera: Lasiocampidae) in the Körös Valley (Southeastern Hungary) 137–143
- Bálint, Zs. & Dahners, H.: *Beatheclus beatrizae*, a new eumaeine species and genus from Colombia (Lepidoptera: Lycaenidae, Eumaeini) 145–153
- László, Z.: Pteromalidae species new for the fauna of the Carpathian Basin (Hymenoptera: Chalcidoidea) 155–160
- Azizkhani, E., Rasouljan, G.-R., Kharazi-Pakdel, A., Tavakoli, M., Sadeghi, S. E., Melika, G., Stone, G. N. & Atkinson, R.: New species of oak gall wasps from Zagross Mountains of Iran (Hymenoptera: Cynipidae, Cynipini) 161–197
- Melika, G.: A new species of *Neuroterus* Hartig, 1840 from Syria (Hymenoptera: Cynipidae, Cynipini) 199–206
- Tavakoli, M. & Melika, G.: Two new species of *Timaspis* Mayr, 1881 from Iran (Hymenoptera: Cynipidae, Aylacini) 207–219
- Papp, L.: New records of Diptera species from Hungary, with the list of the Hungarian Scathophagidae 221–228
- Ripka, G.: Checklist of the Phytoseiidae of Hungary (Acari: Mesostigmata) 229–260
- Társasági élet – Society news 261–275

Merkl Ottó

Megjelent a Natura Somogyiensis 9. kötete. 2006. november elején megjelent a *Natura Somogyiensis* sorozat 9. kötete, amelynek címe *Miscellanea II. Válogatott Tanulmányok* alcímet viseli. A kötetben a botanikai és gerinces-zoológiai témájú természetvédelmi, cönológiai és ökológiai cikkek mellett tíz tanulmány vagy rövid közlemény foglalkozik a rovarokkal. Ez utóbbiak a kötet kb. 70 százalékát teszik ki.

Az entomológiai cikkek sorát Tóth Sándor rövid híradása vezeti be a ritka, fokozottan védett hegyi szitakötő első somogyi előfordulásáról.

Kinál Ferenc egy kevésbé ismert fülbemászófaj, a szmirnai fülbemászó első magyarországi előfordulását adja hírül a Balaton mellékéről, leírva a faj életmódjára és viselkedés-biológiájára vonatkozó megfigyeléseket. Nagy Barna a Mecsek egyenesszárnyúiról közölt színes felvételekkel illusztrált hiánypótló tanulmányt. Haris Attila két tanulmányt is közölt a most megjelent kötetben. Az első a távol-keleti, a Szahalin- és a Kuril-szigetek levéldarázsfaunáját ismerteti, a tudományra nézve hét új levéldarászfajt ír le. A második, már-már önálló kötetnek is beillő tanulmánya (74 oldal) a Palaearktikus elterjedésű *Pristiphora* levéldarászfaj genusz monografikus feldolgozása fajlistával és terjedelmes határozókulcsokkal. Ezt követi Józán Zsolt remek dél-dunántúli fullánkos-faunisztikai eredményeiről szóló tanulmánya. Uherkovich Ákos és Nógrádi Sára a Mecsek tegzes faunájával kapcsolatban közölt dolgozatot. Nagyra becsülendő, hogy az utóbbi három szerző nyugdíjasként tovább folytatja a rovar-tani kutatómunkát.

Ugyancsak ilyen örömteli, hogy két fiatal, elsőcikkos lepkész, Csontos Gábor és Szabó Gergő egy-egy cikkét üdvözölhetjük a kötetben. Remélem, még sok hasonló követi majd őket.

Végezetül a kötet szerkesztőjének (Ábrahám Levente) is megjelent egy újabb tanulmánya, amely a hangyalesőlárvák ökológiai vizsgálatával foglalkozik.

A kötet 340 oldalas, grafikonok, eredeti rajzok és térképek mellett számtalan színes képet közöl ritka fajokról, élőhelyeiről. A könyv színes borítóján egy táplálkozó rovarcsoport, asztalközösség látható.

A kötet ára: 2500 Ft, megrendelni a labraham@smmi.hu e-mail címen lehet.

Ábrahám Levente

Molnár László: Szenderek és medvelepkék a kárpát-medencében. Medicina Könyvkiadó, Budapest. 200 pp.

A könyv a Kárpát-medence négy lepkecsaládjának fajait mutatja be 80 temperafestésű, a szerző által készített színes táblán. A 76 fajról 131 kép (hím, nőstény; változatok) mellett 69 tápnövény képe is látható. A szöveges részben (a képtáblákkal átellenes oldalakon) fajonként az alábbi információk találhatóak: a faj magyar és tudományos neve; korábbi magyar neve(i); a tudományos név fontosabb szinonimái; idegen nevei (német, angol); szárnyfesztávolsága; elterjedése/élőhelye; repülési ideje; hernyója; bábja; tápnövénye (magyar és tudományos nevek); megjegyzés.

A könyv elején rövid, általános ismertető olvasható a lepkékről, majd részletesebb a bemutatott családokról. A fajonkénti bemutatást követően 8 különböző névmutató található: lepkék magyar nevei (kiemelve a ma használatos nevek), a lepkék tudományos, majd német és angol nevei, ill. a növények magyar, tudományos, német és angol nevei. A könyvet irodalomjegyzék zárja le.

A könyvet Szabóky Csaba lektorálta. Előszavát Haraszthy László (helyettes államtitkár, KVVM Természetvédelmi Hivatal) írta.

A korlátozott példányszámban kiadott könyv kedvezményesen, 3600 Ft-ért (+ postaköltség) megvásárolható a szerzőtől postai utánvéttel. Budapesten is megvehető előzetes megbeszélés alapján Molnár Orsolyától (tel.: 06-70-362-2181).

Információ, megrendelés: Fülöpháza 6042, Kiskunsági Madárvárta. Tel.: 06-70-365-5595, e-mail: lepkepiktor@yahoo.com, internet: www.lepkepiktor.hu.

Molnár István

Az alábbi sajtószemlében az elektronikus sajtó cikkeiből közlünk szemelvényeket. A teljes cikkek elolvashatóak az INDEX internetes újság Tudomány és technika rovatában. Az összeállítást készítette: Rozner István.

Rovarokból készülhet humán implantátum? (INDEX, 2005. október 18.) – Ausztrál kutatóknak sikerült nagyobb mennyiségben előállítani a rovarok által erőtárolásra használt fehérjét. A rezilin minden guminál rugalmasabb, felfedezője szerint viszont legfeljebb tömítésnek jó.

A rezilin humángyógyászatban való alkalmazásának lehetőségeit vizsgálják ausztrál orvosok. Az ultrarugalmas rezilinnek köszönhető, hogy a bolhák a távolugrás világbajnokai, illetve hogy egyes rovarok károsodás nélkül akár félmilliárd szárnycsapást végezhetnek életük során.

A gumihoz hasonló különleges fehérje összenyomva energiát tárol. A kutatók már az anyag szintetikus változatának kifejlesztésén dolgoznak. Ezzel a gyógyászat előtt nem sejtett távlatok nyílnak, mivel a rezilin akár implantátumok alapanyagává is válhat, írta a Nature.

Kihalás fenyegeti a katicabogarakat. (INDEX, 2005. december 28.) – A *Harmonia axyridis* –

angolszász nyelvterületen harlekinkaticának nevezett – fajt (képünkön) 2002-ben fedezték fel először Európában. A hétpettyes katicánál (*Coccinella septempunctata*) természetesebb bogár Ázsiában őshonos, 7–8 mm hosszú, létezik belőle halványsárga, narancssárga, piros és fekete változat, a különböző példányoknak 0–21, leggyakrabban 19 pettyük van. Már európai felfedezésekor sem tudták, miként jutott el a bogár Ázsiából Európába, és a szakértők már akkor attól tartottak, hogy elterjedése veszélybe sodorhatja a közkedvelt hétpettyes katicabogarat, egyszerűen azért, mert nagyobb teste miatt rendkívül nagy mennyiséget képes

levéltetvekből elfogyasztani, így eleszi a táplálékot kisebb rokonaitól, amelyek így a természetvédők szerint egyszerűen éhen halnak.

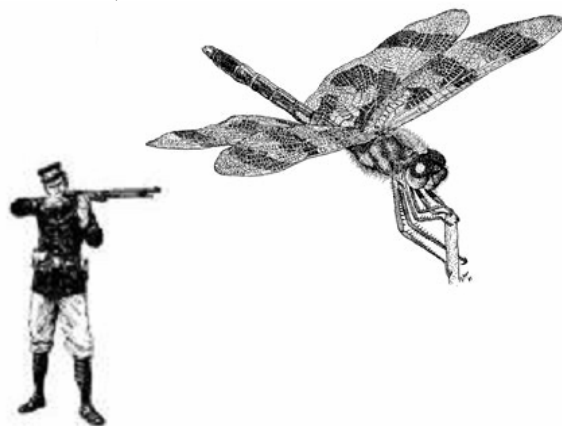
A Buglife természetvédő szervezet a brit kormányhoz fordult, hogy az eddiginél nagyobb erőfeszítéssel védje az őshonos brit katicafajokat.

Visszatérhetnek az óriás-szitakötők. (INDEX, 2006. október 19.) – Amerikai tudósok szerint a levegő oxigéntartalma befolyásolja a rovarok méretét. Ha több oxigén lenne a földön, újra madár méretűre nőnének a szitakötők.

Az Arizonai Állami Egyetem, az Argonne-i Nemzeti Laboratórium és a Közép-Nyugati Egyetem kutatói több mint tíz éven keresztül vizsgáltak több rovarfajt. Kísérleteik nyomán ellentmondtak annak a korábbi teóriának, amely szerint a földtörténeti óidő karbon időszakában élt hatalmas rovarok a dinoszauruszok és a madarak megjelenése miatt tűntek el. A tudósok szerint az oxigén az oka mindennek.

Körülbelül 300 millió évvel ezelőtt madárnyi méretű szitakötők és más óriási rovarok uralták az eget. Akkoriban nagyra nőtt harasztokból álló sűrű erdők borították a szárazföldet, és ezek rengeteg oxigént bocsátottak a légkörbe – magyarázta a kutatókat vezető John Harrison az Amerikai Fiziológiai Társaság egy ülésén. A karbon időszakban a levegő 35 százalékát oxigén tette ki a jelenlegi 21 százalékkal szemben. Harrisonék azt vizsgálták, hogy milyen összefüggésben van az oxigén a rovarok méretével.

A rovarok légcsőrendszere közvetlenül szállítja az oxigént az állat egész testébe. Mivel a légcsőrendszer a jelenlegi oxigéntartalom mellett egy ponton túl már nem nőhet tovább, határt szab a rovarok méretének – ugyanakkor a több oxigén nagyobb légcsőrendszer és nagyobb példányok kialakulását tette lehetővé. A tudósok kiszámolták, hogy ma valamivel több, mint 15 centiméter az a határ, aminél nagyobbra már nem nőhet rovar.

[Merkl Ottó megjegyzése: akkor mit kezdjünk a 18 centiméteres óriáscincérrel, a 30 centiméteres borneói botsáskával, és a vödör méretű óriás-bagolylepkével?]

Reklám kerülhet a lepkék szárnyára. (INDEX, 2006. november 22.) – Akár reklámot is lehet varázsolni a lepkék szárnyára egy a gének vizsgálatához kifejlesztett módszerrel. A BMC Developmental Biology című szaklapban megjelent – és a Die Welt című német napilap online kiadásában idézett – tanulmány szerint a buffalói egyetem kutatói a *Bicyclus anynana* lepkefaj génjeit változtatták meg úgy, hogy a lepkék fluoreszkáló fehérjét kezdtek termelni. Az ezért felelős gént a tudósok ellenőrzés alá helyezték, mégpedig úgy, hogy a gén működése a hőmérséklettől függően szabályozható, ki- vagy bekapcsolható legyen. Ezek után lézer segítségével fölmelegítették a sejteket úgy, hogy azok fluoreszkáló mintát hoztak létre, és a lepkék szárnyán egy lepke körvonalait sikerült kirajzolni.

A tudósok szerint azonban nem fogják a lepkék szárnyát reklám céljára használni, mert a fejlesztés célja nem is ez volt, hanem az, hogy a gének funkciójának vizsgálatára alkalmas eszközt dolgozzanak ki – mondta Diane Ramos, a tanulmány egyik szerzője. A kutatócsoport a továbbiakban is foglalkozik a lepkeszárnyon képződő minták alakításával, azért is, mert a lézeres eljárást minden más élő szervezetnél is alkalmazni lehet.